

ΠΡΟΤΑΣΗ ΝΟΜΟΥ
ΜΕΤΡΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Η Ελλάδα ως χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει υποχρέωση να εξασφαλίζει θρησκευτική ελευθερία για όλους τους πολίτες της.

Μέσα στην ελληνική κοινωνία, σε όλους τους πολίτες - είτε είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι είτε όχι, είτε θρησκευονται είτε όχι - επικρατεί σταδιακά η άποψη ότι όλοι-ες οι πολίτες ανεξαρτήτως θρησκεύματος θα πρέπει να είναι και να αισθάνονται ίσοι-ίσες ενώπιον του νόμου. Αυτό επιβάλλει το ελληνικό Σύνταγμα και οι υποχρεώσεις της χώρας έναντι του ευρωπαϊκού κεκτημένου, όπως έχουν ερμηνευθεί και με τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Η παρούσα πρόταση νόμου έχει στόχο να θεσμοθετήσει ορισμένα άμεσα ρεαλιστικά μέτρα σε αυτή την κατεύθυνση για τη διασφάλιση της θρησκευτικής ελευθερίας των πολιτών. Τα μέτρα αυτά κινούνται απολύτως εντός του ισχύοντος Συνταγματικού Πλαισίου. Δεν εξαντλούν το θέμα της διάκρισης των ρόλων εκκλησίας και πολιτείας. Δεν αναφέρονται επίσης στο θέμα της διαφάνειας και της χρηστής διαχείρισης των οικονομικών της εκκλησίας, ούτε στις οικονομικές σχέσεις Εκκλησίας - Πολιτείας, για τα οποία χρειάζεται παραπέρα μελέτη και διάλογος. Για τα θέματα αυτά το ΠΑΣΟΚ θα αναλάβει κοινοβουλευτικές, πολιτικές, κοινωνικές πρωτοβουλίες δημοσίου διαλόγου.

Η πρόταση νόμου συγκεντρώνεται κυρίως στη διασφάλιση των δικαιωμάτων των πολιτών, ανοίγοντας το δρόμο για την ουσιαστική διάκριση των θεσμικών ρόλων εκκλησίας και πολιτείας. Στηρίζεται σε παλιότερες επεξεργασίες αλλά και στις πρόσφατες προτάσεις της Ένωσης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη. Έχει στόχο να προσαρμόσει ένα απηρχαιωμένο νομικό σύστημα στα Ευρωπαϊκά δεδομένα και στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας.

Ειδικότερα για τις επί μέρους ρυθμίσεις

1. Με το άρθρο 1 καταργούνται οι διατάξεις περί προσηλυτισμού, που είχαν θεσμοθετηθεί με Αναγκαστικούς Νόμους και Βασιλικά Διατάγματα κατά τα έτη 1938 και 1939 από το δικτατορικό καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου του 1936, επειδή είναι παρωχημένες, δεν ανταποκρίνονται στην κοινωνική

πραγματικότητα και τα δεδομένα του σύγχρονου δημοκρατικού πολιτεύματος.

Επίσης προστίθεται νέο άρθρο 335^A μετά το άρθρο 335 του Π.Κ., με το οποίο επαναπροσδιορίζεται το περιεχόμενο του προσηλυτισμού ως αξιόποινης πράξης, εφόσον συνδέεται με καταναγκασμό. Προβλέπονται οι ανάλογες ποινές, με ιδιαίτερη έμφαση στο αξιόποινο του προσηλυτισμού ανηλίκων.

2. Με το άρθρο 2 προβλέπεται η δημιουργία διακεκριμένου χώρου στα Κοιμητήρια με τη φροντίδα των αρμόδιων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα αποχαιρετισμού των νεκρών, όσων ευρισκόμενων εν ζωή είχαν εκφράσει επιθυμία μη θρησκευτικής κήδευσής τους. Η ίδια δυνατότητα παρέχεται και σε όσους η θρησκευτική ένωση στην οποία ανήκαν δεν διαθέτει χώρο λατρείας σε εύλογη απόσταση. Με τον τρόπο αυτό κατοχυρώνεται η ελευθερία επιλογών σε όσους πολίτες δεν θρησκευούνται ή ανήκουν σε διάφορα θρησκευτικά δόγματα, που δεν διαθέτουν τις σχετικές δυνατότητες.
3. Με το άρθρο 3 επεκτείνεται η δυνατότητα για την αποτέφρωση νεκρού ανεξαρτήτως θρησκεύματος, εφόσον το επιθυμούν οι πλησιέστεροι συγγενείς του και ο ίδιος, όσο ζούσε, δεν είχε διατυπώσει ρητή αντίρρηση. Σε περίπτωση διαφωνίας μεταξύ συγγενών του ίδιου βαθμού αποφαινεται ο εισαγγελέας. Με το ίδιο άρθρο παρέχεται η εξουσιοδότηση για την έκδοση Π.Δ. με το οποίο θα ρυθμίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις για την ίδρυση και λειτουργία αποτεφρωτηρίων από οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου. Με τον τρόπο κατοχυρώνεται η ελευθερία απόφασης των πολιτών - είτε ανήκουν είτε όχι σε θρησκευτικό δόγμα - για την μεταχείριση του σώματός τους μετά θάνατον.
4. Με το άρθρο 4 απαγορεύεται η αναγραφή του θρησκεύματος σε κάθε δημόσιο έγγραφο ή βεβαίωση δημόσιας αρχής, εκτός από την περίπτωση που με αίτησή του επιζητεί την αναγραφή ο ίδιος ο ενδιαφερόμενος και για συγκεκριμένη κάθε φορά νόμιμη χρήση. Με τη ρύθμιση αυτή κατοχυρώνεται η αρχή της ανεξιθρησκίας στις συναλλαγές των πολιτών με το δημόσιο και προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα.
5. Με το άρθρο 5 κατοχυρώνεται η ισοτιμία μεταξύ θρησκευτικών λειτουργιών και πολιτών και καταργούνται οι διατάξεις που προέβλεπαν διακρίσεις από σχετικά άρθρα του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού

Κώδικα, του νόμου περί Στρατολογίας των Ελλήνων και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

6. Με το άρθρο 6 οι αρμοδιότητες για την ανέγερση ιερών ναών καθώς και για την εκτέλεση πάσης φύσεως εργασιών ανατίθενται στις οικείες πολεοδομικές αρχές. Οι άδειες εκδίδονται ή αναθεωρούνται ύστερα από αίτηση του ιδιοκτήτη και νόμιμου εκπροσώπου της θρησκευτικής ένωσης που ανήκει ο ναός. Επίσης προκειμένου περί ναών που έχουν χαρακτηριστεί θρησκευτικά μνημεία, απαιτείται επί πλέον η γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Νεωτέρων Μνημείων. Επίσης και στην περίπτωση των ναών τίθενται σε ισχύ οι διατάξεις του κτιριοδοτικού κανονισμού που αφορούν κτίρια της κατηγορίας συνάθροισης κοινού. Όλες οι διατάξεις, που ίσχυαν μέχρι σήμερα και αφορούν αρμοδιότητες του Γραφείου Ναοδομίας καταργούνται

7. Με το άρθρο 7 καταργείται το άρθρο 220 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και αντικαθίστανται τα άρθρα 408 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, τα άρθρα 194,218, 236 καθώς και οι παράγραφοι 3,4 και 5 του άρθρου 398 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας που αφορούν στον όρκο μαρτύρων, πραγματογνωμόνων, διερμηνέων, και ενόρκων. Με τις διατάξεις αυτές θεσμοθετείται η πολιτική υπόσχεση και ορίζεται το ακριβές περιεχόμενο μίας εκάστης με κοινή συνιστώσα την επίκληση στην τιμή και τη συνείδηση του ορκιζομένου.
Επίσης αντικαθίστανται η παρ. 1 του άρθρου 14 του ν.1558/1985 και θεσμοθετείται δι' αυτής η πολιτική υπόσχεση των μελών της κυβερνήσεως ενώπιον του Προέδρου της Δημοκρατίας. Ανάλογη διάταξη τίθεται σε ισχύ με την τροποποίηση των περιπτώσεων α' και β' της παραγράφου 1 του άρθρου 19 του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων ΝΠΔΕ για την πολιτική υπόσχεση των πολιτικών υπαλλήλων, ενώ η περίπτωση γ' της ίδιας παραγράφου καταργείται. Ομοίως τροποποιούνται οι παράγραφοι 1, και 2 του άρθρου 3 του Γενικού Κανονισμού Υπηρεσίας στον Στρατό
Τέλος, με το άρθρο 7 του παρόντος ρητώς ορίζεται ότι σε ορκωμοσίες που διεξάγονται σε δημόσιες αρχές και υπηρεσίες, δεν συμμετέχουν θρησκευτικοί λειτουργοί.

ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ
Μέτρα διασφάλισης της θρησκευτικής ελευθερίας

Άρθρο 1
Απαγόρευση προσηλυτισμού

1. Τα άρθρα 1,3,4,5 και 6 του Α.Ν. 1363/1938 «περί κατοχυρώσεως διατάξεων των άρθρων 1 και 2 του εν ισχύει Συντάγματος» (Α' 305), όπως σήμερα ισχύουν, καταργούνται. Ωσαύτως καταργούνται το άρθρο 41 του α.ν. 1369/1938 «περί ιερών ναών και εφημεριών» (Α' 137), καθώς και το β.δ. της 20.5/2.6.1939 «περί εκτελέσεως διατάξεων του α.ν. 1672/1939 «περί τροποποιήσεως του α.ν. υπ' αριθμ.1363/1938 «περί καταχωρήσεως των άρθρων 1 και 2 του εν ισχύει Συντάγματος» (Α' 220).
2. Μετά το άρθρο 335 ΠΚ προστίθενται νέο άρθρο 335^Α, το οποίο έχει ως εξής:

Άρθρο 335^Α
Προσηλυτισμός

1. Όποιος πιέζει πρόσωπο σε βαθμό καταναγκασμού, με σκοπό να μεταβάλει τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις (προσηλυτισμός) τιμωρείται με πρόστιμο. Η ίδια πράξη τιμωρείται με φυλάκιση μέχρις έξη μηνών όταν επιχειρείται σε βάρος ανηλίκων.
2. Για την ποινική δίωξη απαιτείται έγκληση.

Άρθρο 2
Διαρρύθμιση κοιμητηρίων

1. Σε κάθε κοιμητήριο διαμορφώνεται, μερίμνη του οικείου οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης, διακεκριμένος χώρος, με προορισμό τον αποχαιρετισμό των νεκρών, που είχαν εκφράσει την επιθυμία να ενταφιασθούν χωρίς τη διεξαγωγή θρησκευτικής κηδείας.
2. Στον ίδιο χώρο θα μπορεί να διεξάγεται θρησκευτική κηδεία, εφ' όσον η θρησκευτική ένωση στην οποία ανήκε ο νεκρός δεν διαθέτει χώρο λατρείας σε εύλογη απόσταση.

Άρθρο 3 **Αποτέφρωση νεκρών**

1. Η ισχύς της παρ.1 του άρθρου 36 του Ν. /2006 επεκτείνεται και σε όσους πολίτες, ανεξαρτήτως θρησκειώματος, είχαν διατυπώσει εν ζωή την επιθυμία τους για μετά θάνατον αποτέφρωση ή η επιθυμία αυτή δηλώνεται από τους πλησιέστερους συγγενείς τους και εφόσον ο νεκρός όσο ζούσε δεν είχε εκφράσει ρητή σχετική αντίρρηση.
2. Οι παρ. 2 και 3 του άρθρου 36 του Ν. /2006 ισχύουν ως έχουν.
3. Η παρ. 4 του άρθρου 36 του Ν. /2006 αντικαθίσταται ως εξής: Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης & Αποκέντρωσης, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης, καθορίζονται οι όροι και προϋποθέσεις για την ίδρυση και λειτουργία αποτεφρωτηρίων από οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου.

Άρθρο 4 **Απαγόρευση αναγραφής του θρησκειώματος σε δημόσια έγγραφα**

Απαγορεύεται η αναγραφή του θρησκειώματος σε δημόσιο έγγραφο, τίτλο σπουδών ή βεβαίωση δημόσιας αρχής, εκτός από τις βεβαιώσεις που εκδίδουν τα ληξιαρχεία ύστερα από αίτηση του ενδιαφερόμενου, εφόσον με την αίτηση αυτή ζητείται ρητά η αναγραφή του στοιχείου αυτού για συγκεκριμένα κάθε φορά νόμιμη χρήση.

Άρθρο 5 **Ισοτιμία θρησκευτικών λειτουργιών - πολιτών**

1. Το στοιχείο γ' του άρθρου 6 του ν. 1763/1988 «Στρατολογία των Ελλήνων» (Α' 57) καταργείται.
2. Το άρθρο 99 του Εισαγωγικού Νόμου Αστικού Κώδικα καταργείται. Η κληρονομιά κληρικών και μοναχών διέπεται από τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα.
3. Από την παράγραφο 7 του άρθρου 111 και από την παράγραφο 2 του άρθρου 112 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας διαγράφονται οι λέξεις «των Αρχιερέων».

4. Από τον τίτλο του άρθρου 215 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας διαγράφεται η λέξη «Αρχιερέων». Από την παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου διαγράφονται οι λέξεις «και οι Αρχιερείς».
5. Το στοιχείο δ' του άρθρου 1048 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας καταργείται.

Άρθρο 6

Ναοί και χώροι λατρείας

1. Για την ανέγερση του ναού και κάθε είδους χώρου λατρείας κάθε θρησκευτικής ένωσης, η αρμόδια πολεοδομική αρχή εκδίδει σχετική άδεια οικοδομής, ύστερα από γνώμη τις οικείας ΕΠ.Α.Ε. Η άδεια εκδίδεται ή αναθεωρείται ύστερα από αίτηση του ιδιοκτήτη και νόμιμου εκπροσώπου της θρησκευτικής ένωσης και διέπεται από τις γενικές πολεοδομικές διατάξεις και τις τυχόν ειδικές που ισχύουν σε κάθε περιοχή. Ίδια άδεια απαιτείται και για κάθε εργασία, κατασκευή ή σχετική εγκατάσταση σε υφιστάμενους ναούς και χώρους λατρείας, ανεξάρτητα από τον χρόνο που εκδόθηκε η αρχική άδεια και από την υπηρεσία που την εξέδωσε. Προκειμένου περί ναών που έχουν χαρακτηρισθεί θρησκευτικά μνημεία, απαιτείται επί πλέον γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Νεωτέρων Μνημείων.
2. Προκειμένου περί ναών και χώρων λατρείας κάθε θρησκευτικής ένωσης εφαρμόζονται οι διατάξεις του κτιριοδομικού κανονισμού που αφορούν κτίρια της κατηγορίας συνάθροισης κοινού (άρθρο 346 π.δ. 14.7-27.7.1999). Οι σχετικές αρμοδιότητες του Γραφείου Ναοδομίας (Κανονισμός 66/1993, Α' 47) καταργούνται.

Άρθρο 7

Όρκος μαρτύρων, πραγματογνωμόνων, διερμηνέων, ενόρκων, πολιτικών προσώπων.

1. Το άρθρο 408 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:
Όρκος μάρτυρα
«Πριν εξετασθεί, ο μάρτυρας οφείλει να δώσει τον ακόλουθο όρκο:
Δηλώνω στην τιμή και στη συνείδησή μου ότι θα πω όλη την αλήθεια και μόνο την αλήθεια, χωρίς να προσθέσω ούτε να κρύψω τίποτε».
2. Το άρθρο 218 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:
Όρκος των μαρτύρων στο ακροατήριο

1. Κάθε μάρτυρας οφείλει, πριν εξετασθεί στο ακροατήριο, να δώσει δημόσια τον ακόλουθο όρκο: Δηλώνω στην τιμή και τη συνείδησή μου ότι θα πω όλη την αλήθεια και μόνο την αλήθεια, χωρίς να προσθέσω ούτε να κρύψω τίποτε.
  2. Ο άλαλος μάρτυρας που γνωρίζει να γράφει ορκίζεται, γράφοντας και υπογράφοντας τον όρκο. Αν δεν ξέρει να γράφει, ορκίζεται ή με την βοήθεια του διερμηνέα.
  3. 'Αν δεν τηρηθούν οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων, η διαδικασία είναι άκυρη.
3. Το άρθρο 220 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας καταργείται.
4. Το άρθρο 194 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

Όρκος πραγματογνώμονα

1. Σε αυτόν που έχει ήδη δώσει όρκο ως πραγματογνώμονας υπενθυμίζεται ο όρκος που έχει δώσει. Οι υπόλοιποι ορκίζονται ως εξής: Δηλώνω στην τιμή και τη συνείδησή μου ότι θα διενεργήσω με πλήρη αμεροληψία και επιμέλεια και με κάθε μυστικότητα την πραγματογνωμοσύνη που μου ανατέθηκε, έχοντας μοναδικό σκοπό την εξακρίβωση της αλήθειας.
  2. Αν ο πραγματογνώμονας δεν ορκισθεί, σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο, η πραγματογνωμοσύνη είναι άκυρη.
10. Το άρθρο 236 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

Όρκος διερμηνέα

«Ο διερμηνέας, πριν αναλάβει τα καθήκοντά του, οφείλει να δηλώσει στην τιμή και τη συνείδησή του, ενώπιον εκείνου που τον διόρισε, ότι θα μεταφράσει με ακρίβεια και πιστότητα όλα όσα θα ειπωθούν κατά τη συζήτηση ή, αν πρόκειται για την περίπτωση του άρθρου 237, τα έγγραφα».

10. Οι παράγραφοι 3, 4 και 5 του άρθρου 398 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

Όρκος ενόρκων

«3. Ο πρόεδρος του μικτού ορκωτού δικαστηρίου διαβάζει τις ενόρκους τον ακόλουθο όρκο: Δηλώστε στην τιμή και τη συνείδησή σας και υποσχεθείτε ότι θα θεωρήσετε με προσοχή και θα εξετάσετε με ευσυνειδησία, στη διάρκεια της δικαστικής συζήτησης, την κατηγορία εναντίον του . . . . , καθώς και την υπεράσπισή του, ότι δεν θα συνεννοηθείτε με κανέναν σχετικά με την απόφαση που θα εκδοθεί και ότι, κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων που σας επιβάλλονται, δεν θα ενεργήσετε επηρεασμένοι από φιλία, έχθρα ή χάρη, ούτε για κάποια ιδιαίτερη ωφέλεια ή για άλλη παρόμοια αιτία, αλλά θα έχετε στο νου τις μόνο τη δικαιοσύνη και την αλήθεια και ότι θα ψηφίσετε κατά

συνείδηση και κατά την ελεύθερη πεποίθηση που θα σχηματίσετε από τη συζήτηση, προσφερόμενοι εντελώς πιστά και άδολα».

- 4 Αφού διαβάσει τον όρκο, ο πρόεδρος του δικαστηρίου καλεί ονομαστικά κάθε ένορκο να σηκώσει το δεξί του χέρι και να προφέρει τη λέξη «υπόσχομαι».
- 5 Αν, για συνειδησιακούς λόγους, κάποιος ένορκος κωλύεται να δώσει όρκο, δίνει αντίστοιχη διαβεβαίωση στην τιμή και τη συνείδησή του.
7. Η παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 1558/1985 «Κυβέρνηση και κυβερνητικά όργανα» (Α' 137) αντικαθίσταται ως εξής:
  - «1. Οι αντιπρόεδροι της Κυβέρνησης, οι υπουργοί και οι υφυπουργοί διορίζονται και παύονται σύμφωνα με τα άρθρα 37 παρ. 1 και 81 του Συντάγματος, με προεδρικό διάταγμα, ύστερα από πρόταση του Πρωθυπουργού, και δίνουν ενώπιον του Προέδρου της Δημοκρατίας τον ακόλουθο όρκο: Δηλώνω στην τιμή και τη συνείδησή μου ότι θα τηρώ το Σύνταγμα και τους νόμους και θα υπηρετώ το γενικό συμφέρον του ελληνικού λαού».
8. Τις περιπτώσεις α' και β' της παραγράφου 1 του άρθρου 19 του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. (ν. 2683/1999, Α' 19), οι λέξεις «Δηλώνω, επικαλούμενος την τιμή και τη συνείδησή μου, ότι θα φυλάττω.... Και θα εκπληρώνω». Η περίπτωση γ' της παραγράφου καταργείται.
9. Από την παρ. 1 του άρθρου 3 του Γενικού Κανονισμού Υπηρεσίας στον Στρατό (π.δ. 130/1984, Α' 42) διαγράφονται οι λέξεις «ορκίζομαι να φυλάττω» αντικαθίσταται με τις λέξεις «δηλώνω στην τιμή και τη συνείδησή μου ότι θα φυλάττω». Από την παρ. 2 του ίδιου άρθρου διαγράφονται οι λέξεις «και θρησκευτικά σύμβολα».
10. Σε ορκωμοσίες που διεξάγονται σε δημόσιες Αρχές και υπηρεσίες, δεν συμμετέχουν θρησκευτικοί λειτουργοί.

Οι προτείνοντες Βουλευτές